

KALEVALA

Elias Lönnrot

JUMINKEKO

2022

Juminkeko-fondan paindused, No 152

Elias Lönnrot: Kalevala, vepsänkeline käändmine, 2022

Käändmine vepsäks:	Nina Zaiceva
Vepsänkeližen tekstan toimitand:	Olga Žukova
Ezisanad:	Markku Nieminen
Kuvituz:	Aleksei Maksimov
Kirjan ladind:	Pirkko Mähönen
Kor':	Aleksei Maksimov, Pirkko Mähönen

© Nina Zaiceva (vepsänkeline käändmine)

© Juminkeko (vepsänkeline käändmine)

Painišť: EU

ISBN 978-952-7277-22-5

ISSN 2242-2447

EZISANAD

Keled eläba pagizendan ližaks mugažo literaturan-ki kal't. Nügüdläižes mirus kelid literaturata ahtištadas elon röunoihe, ned hilläšti sambuba, kadoba ristituiden suspäi. Vepsän-ki kelele endustadihe mugošt elo-ozad.

"Kalevalan" tegii Elias Lönnrot ičeze matkan jäl'ghe Isajevan vepsläižidenoks (nügüdläine Vitegran agj, Vologdan oblast') vodel 1842 sanui, miše "ei ole жүged el'geta, miše vepsän kel' sadan voden kal't eläškandeb ristituiden südäi-miš vaiše legendoiš: heiden ezitatad endevanhoil pagižiba miččel-se toižel ke-lel, mitte ei olend venän kel'."

Necen meletusen pohjan oli se, miše vepsläižil siloi ei olend kirjkel't. Lönnrot jatksi völ edemba: "Kelen todesižed alandused da jured oma literaturas, miččel oma ičeze mahtod kaita kel't pidembaks aigaks, no mitte siloi-ki, konz se ei voi seižutada kelen sambumišt da kadondad i ei voi jo enambad kaita kel't, ka siloi-ki jätab ičeze jäl'ghe čomid kadotomid jändusid."

Sureks ozaks vepsän kel' om sanu kirjkelen i sen pohjal mugažo literaturan. Neciš tarbiž kitta nenid palabid vepsläižid hengid, kudambad tartuiba i ühtniba sihe istorijan keskustaha, mitte andoi mahtoid sirtta edehepäi Venäman peni-den rahvahiden kul'turiden kaičendad. Sid' suren radon tegi vepsän kirjkelen mamoi Nina Zaiceva. Hän iče kirjutaškanzi runoid i eciškanzi lahjakahid ičeze kelen tundijoid, ked runoil da prozal oma pannuded igähižed alandused ičeze rahvahan kelen täht.

Vepsläižil om nügüd' lugemuštod ičeze kelel ei vaiše openduzkirjoid i ru-noid kodiman polhe, no om paindud äipoližid vepsänkeližid kirjoid, om tehtud mugažo znamasižid kändmižid Biblijaspäi i mirun literaturaspäi. Vepsän litera-tur om sanu Nina Zaicevan kal't eskai "Virantanaz"-epižen poeman, mitte om znamasišt kut nügüd', muga i tulijoiden aigoiden täht. Se om jo kätud venäks, suomeks, estikš i francijaks. Vepsänkeline literatur kazvab, bohattub i sab ičeze čomid pirdoid.

Literaturine kändmižrad sirdäb literaturad edehepäi. Sikš om ani tärged azj, miše nügüd' linneb paindud Nina Zaicevan "Kalevala"-epižen poeman täüz' kändmine vepsän kel'he. Jo aigemba vepsänkeližed lugijad tundištoitihe hänen vepsänkeližen "Kalevala"-versijanke lapsiden täht, no täüz' epine poem avai-dab völ toižid uzid verajid heimrahvahan mifologijan i literaturan päkirjaha.

Vepsänkeližen "Kalevalan" painand Vepsän kul'turvoden 2022, konz om männu jo 220 vot Elias Lönnrotan sündundpäiväspäi i 180 vot hänen matkas-päi vepsläižihe külihe, om kuti mugoine vastuz hänen endustusile kelen sam-bundas da kadomižes, i mugažo hänen oiktoiš sanoiš todesižes literaturan zna-moičendas.

Markku Nieminen
Kuhmo, 28.02.2022

Ezmäine runo

Pajon augotiz (1-102 runod). Il'man tütär laskihe merialdon sel'gäle, kus kohtištudes vedespäi i tul-leišpäi tegihe veden mamoišk (rivid 103-176). Sorz ladi pezan vezimaman kombule i muni munid (rivid 177-212). Munad turutihe pezaspäi i murenzihe, paloışpäi sündui ma, taivaz, päiväine, kudmai-ne, pil'ved (rivid 213-244). Veden mamoi sädi nemed, karad, madalad i süväd tahod meren pohjas (rivid 245-280). Väinämöinen sündui veden mamoişpäi. Händast pit'kha kandişi aldoidme; lopuks hän seižutihe i läksi randale (rivid 281-344).

Minun mel'he himo tuli,
tahtol süttuškanzi südäin –
mända pajoid pajatamha,
pajolangad levitamha,
5 sugujurid avaidamha,
tartta sanoid sanumaha.
Sanad sulaba sus pigai,
painaba ned hul'he himol,
vändaba jo kelel kirhul,
10 vaumhed hambhişpäi-ki hüpta.
Veiko kuldoi, armaz vellüt,
sebranik sä minun sula,
pajataşkam pajoid ühtes,
sanuškandem sanoid čomid,
15 sinunke sid' kerazimoiş,
kahtes polespäi mö păzuim,
hot' i harvoin' nece nügüd'
oleskeleb meiden elos
nenil normil ani gollil,
20 Pohjolan man kovil pöudoil.
Minun käzi – sinun kädes,
sormed sidogehes kinktas,
pajataşkam pajoid hüvid,
parahimid, armahimid.
25 Kundelkaha kal'hid pajoid,
tabadagha teramb korvha
nece nor' mez'kundan pol'veh,
norikaižid kazvai kogo:
sulid sanoid sanum heile,
30 pajoid pajatam mö nenid:
Väinämöižen vöspäi ottud,
Ilmarižen pajan paukhiş,

Kaukomelen kovas raudas,
Joukahaižen jalos noles,
35 pöudoil Pohjolan om ottud,
Kalevalan kanabrkanghil.
Pajoid pajat' tatoi ende
kirvezvarzid vesttes veičel,
minun mamoi pajoid vedi
40 värtnäd värpitades tarkas.
Silo minä penen pun'kun
lepkiş pidelimoi paksus,
meletoman kal'hen kužun
maman nižamaidol söttud.
45 Sanoid sulid sampo andoi,
melekahid – melev Louhi:
vaihiddenke vanhtui sampo,
Louhi kadot' elovozid,
Vipunen-ki vāzdes koli,
50 Lemminkäinen koli vāndho.
Völ om toižid ajan vaihid,
puhegid i pajoid armhid:
tembaituid ned teverespäi,
katkaitud ned kanabrpenzhiş,
55 ribdūd eri rujoheiniş,
vezoiş vedetud ned kaikjal,
ānikoişpäi ājil ottud,
omaluižilpäi om lōutud,
paimnen olin konz mā penen,
60 prihan paimenzin konz lehmīd,
ecin konz mā mezisijoid,
heinākahid nituid hüvid
meiden Murikile sōmāks,
Kimmole-ki kirjavale.

65 Vilu virkoi minei pajoid,
 vihmal vihmui pajoid maha.
 Toižid pajoid tulleid toiba,
 aldoil ajoi meren randha.
 Lindud ližaziba vaihid,
 70 virkehid völ – puiden ladvad.
 Kerazin mä pajoid kerha,
 vihtäkoho vaihid kärin,
 reghe vein mä vihtäkoizen,
 ličin korjaha kaik kerad,
 75 tomaran toin regen kod'he.
 Korjaspäi kaik kerad heitin,
 panin paličale aitha
 vaskižehe liphaižehe.
 Vilus venuiba ned hätken,
 80 pit'kha pimeduses ol'ba.
 Veda-k viluspäi niid kod'he,
 pakaižespäi pigemb lämähä,
 panda-k puzuižespäi sanad
 levedale laučižele
 85 lagimaticaižen alle,
 alle čoman čuhulagen?
 Armhan avaidan mä liphan,
 riškotan i rušin sol'men,
 miččel vahvas vihtäk kattud,
 90 saubatud om sanapuzu.
 Pajon parahiman otan,
 veslan valičen mä runon,
 taritas ku rugižleibäd,
 mal'l'an olut minei anttas.
 95 A ku antkoi ei-ki olut,
 vasad-ki ei taričegoi,
 näl'gäl pajataškan pajoid,
 tühjal vacal soigutaškan
 necen ehtan izoks iloks,
 100 päivän männuden-ki muštoks,
 homnižpäivän hüvaks lahjaks.
 uden homendesen ozaks.
 Minä mugoid pajoid kulin,
 tezin – toižed pajatiba:
 105 üksin tuleba täs ehtad,
 üksin päiväd päiduba meil,

üksin sündui Väinämöinen,
 igähine pajoid tundii.
 Käbed kandjohud ol' hänel,
 110 Il'matarespäi hän sündui.
 Oli neižne, il'man tütär,
 neičukaine lujas čoma.
 Pühüt pidi hätken neižne,
 kaiken igän kajiči hän
 115 il'man irdoil nenil pit'kil,
 tazoil taivahaižil pöudoil.
 Tabadaškanzi tusk händast,
 ani opak ozutihe
 üksin elämaha elos,
 120 puhthudes völ pidädase,
 il'man irdoil üksin olda,
 nenil ani pit'kil pöudoil.
 Sikš-se alemba hän püzui,
 tänna, meren tahoizele,
 125 sel'ktale sen sel'gäižele,
 avaroile aldoižile.
 Tul'l'aižkuro tuli kared,
 puhui päivoinnouzman poles,
 mastarz' merele äi aldoid,
 130 lainhid lendi ülähäkse.
 Tullei tututeli neidišt,
 likuteli lainhil händast,
 aldoil avaroil hänt čibut',
 sinižel sil meren pindal.
 135 Tullei tegi kohtukahaks,
 vacakahaks meri sädi.
 Kandoi kovan kohtun ičez,
 vacan vedat' ani sanktan
 sadad seičeme vot pit'käd,
 140 ühesa, voib olda, elod.
 Sündu ei se lapsut hänen,
 ei voi vacaspäi se tulda.
 Veretelihe völ pit'kha,
 päivoinnouzmale hän ujui,
 145 päivoinlaskendale püzui,
 pohjoižpolhe, suvipolhe,
 oli koviš kohtun kibuiš,
 vahvoiš vacan mokiš oli.

Sündu ei se lapsut hänen,
 150 ei voi vacaspäi se tulda.
 Itki izo neičut hilläs,
 sanan sanui, muga virkoi:
 ”Voi, voi, opak minei olda
 öd i päiväd pāzumata!
 155 Kutak tänna putuin minä
 avaroile abidoile,
 tullei tututaži mindai,
 likuteližiba lainhed,
 avoinudes meres ajaiž,
 160 aldoil ažlakoi-ki löizi!
 Oliž paremb minei jāda
 edemba-ki il’man tütren,
 mi sid’ meres mokitase,
 olda nügüd’ meren maman:
 165 kovas kül’min merivedes,
 opak olda tǵā minei,
 lainhil likutadas nenil,
 vilus vedes vereteldas.
 Sünduižem sur’, Ülijumal,
 170 meiden mirun sinä tegii!
 Abuta-ške, abhu tule,
 kucten kucun sindai minä,
 pāzuta sā kibuiš pigemb,
 minun mokišpäi sā pāsta,
 175 teramb tule-ške sā tänna!”
 Vāhāšt vil’skaht’ aigad vaiše,
 lendi pordoine üks’ lühüd.
 Sorz sid’ tuli, oiged lindut,
 likuteli letes suugil,
 180 tarkas tahod eci meres,
 poigvehele pezaks kacui.
 Päivoinnouzmale se lendi,
 suvehe, päilaskmanpolhe.
 Ole ei sid’ sijad sille,
 185 pezaduda ei voi tänna,
 elosijad sāta ei sa,
 pezan tāht sid’ tahod löuta.
 Ümbārdeli, kacui ümbri,
 kaikjal tarkas tarkišteli,
 190 eci kaiktā, sekoi sula:

”Pezadun-ik meren aldho,
 tegen tullei pezan ičein?
 Tullei murendab sen sijan,
 aldot upotaba armhan.”
 195 Siloi veden emāg nece,
 veden mamoi, taivhan tütär,
 libuti hān kombun ičez,
 hardjoid ozuti hān vedes,
 tariči, kus pezan tehta,
 200 armast elosijad löuta.
 Nece sorzut, čoma lindut,
 lendi ümbri, kaiktā kacui.
 Lainhid keskes kombun homaič,
 meren sinižel sen pindal,
 205 lugi sidā heinānmāthaks,
 torheks tophaks heināsižeks.
 Lendlihe se sidā ümbri,
 pol’ven päle laskihe-ki.
 Sādi sille čoman pezan,
 210 muni munid kuldasižid:
 kuldaspāi kuz’ munad tegi,
 seičemenden – raudasižen.
 Hauduškanzi munid hüvin,
 lämbitaškanz’ lujas kombud.
 215 Haudui päivān, haudui toižen,
 haudui koumanden-ki päivān.
 Ühtnāgoi se veden emāg,
 veden emāg, taivhan tütär
 mujušti – hibj hänen paloi,
 220 poltaškanzi pol’ved rākās.
 Meliš pidi – polttud pol’veh,
 soned suliba jo ani.
 Neiččen pol’v sid’ sāreganzi,
 hibjan vahvas vedeganzi –
 225 munad māčkahtiba vedhe
 meren lainehiden päle;
 munad murenzihe muriikš,
 penikš paloikš kolkotihe.
 Ei ned vajunugoi mudha,
 230 veden vilhu süvūdehe.
 Palad kārauzihe hüvikš,
 karikod kaik – čomikš teg’he:

munan alahaine pala
 säd'he male emäpalaks,
 235 munan ülähäine pala
 teg'he taivhaks ülähäizeks,
 üläpol' siš pakušpalas
 paštaškanzi päivoin taivhas,
 üläpol' siš vauktušpalas
 240 taivhas kudmoin kuštaškanzi;
 midä munas kirjav oli,
 taivhas tähthikš kărauzihe,
 munas mustemb midä oli,
 pil'vikš teg'he il'mas riptes.
 245 Aigad sirdäsoiš sid' edhe,
 voded vodaba kut vezi
 uden päivoin paštandan al,
 kuštandan al uden kudmoin.
 Vaiše emäg vedes ujub,
 250 veden emäg, taivhan tütär.
 Veden pindan päl se pūžub,
 avaroil se aldoil ujub.
 Edel sidä – vezi vessel,
 tagana om taivaz sel'ged.
 255 Ühesa vot vil'skaht' mändes,
 kümnendel jo kezal ani
 libuti pän lainhiš oldes,
 meren aldoidšpäi sen ozut'.
 Zavodi hăn sädandradoid,
 260 tegeškanzi ičez tegoid
 merenpindan sel'gäl sel'ktal,
 avoinuzil aldoil ani.
 Kărauteli kus hăn käden,
 nemed sinna sijazihe,
 265 jaugal jalos kuna polgi,
 kalahaudoid tănna tehli,
 kus hăn hengi sūväs il'mad,
 bongid sūvid sūndui sid'-žo.
 Kuna kändi boka maha,
 270 tazoid randoid tazoiteli;
 kosketeli jaugal pohjad,
 abai lohile sid' sūndli;
 päl hăn kosketi manpindad,
 karoid kaivoi ani randha.

275 Ujui vähemba hăn loitho,
 sel'gin sel'ktal vedel oli:
 lodoid loi hăn merhe ani,
 kal'l'oid peitosižid pani,
 laivad kivile sid' putliž,
 280 merimehed măniz surmha.
 Om jo sared sätud vaumheks,
 lodud lodod meren sel'gha,
 taivhan peled pūštutadud,
 nimitadud mad da rōunad,
 285 kirjutadud kivhe znamad,
 kivikal'l'oho ned čaptud.
 Vōl ei sūndund Văinămōinen,
 pajatai se igähine.
 Vanh i melev Văinămōinen
 290 maman vacas vedelihe:
 koumekümne kezad mănī,
 necen verdan tal'vid joksi,
 vedeli hănt veden sel'gäl,
 meren lainhil likuteli.
 295 Meletab hăn, sekoib tarkas,
 kutak olda, elăda kut
 piikoipimedas siš mustas,
 ahthudes siš ani kaidas,
 kusak kudmašt-ki ei olend,
 300 päivoin paštandad ei năgund.
 Sekoi văhăn, sanan sanui,
 virkoi vaihen vahvan ani:
 "Kudmoi, päivoi, abutagat,
 openda să, Taivazkauhoi,
 305 kutak avaita uks' nece,
 vahvoiš verajišpäi lâhtta,
 penespäi siš pezas ahthas
 păzumaha, pagenemha!
 Ozutagat, ma kus meiden,
 310 vegat veslaha tō mirhu
 kacuhtamha kudmavauktad,
 päivăšt pakušt năgištamha,
 Tăhtazkauhale voiž kacta,
 tăhthid tervehtoitta voiži."
 315 A ku kudmaine ei tulend,
 päivoi păzutand ei hăndast,

penen pordon ištui Väino,
 tuskas tirpahti vól vähäšt,
 luklospäi hān heiti uksen,
 320 sormel kosket' nimetomal,
 luklon luižen avaiži hān
 huran jaugan barbhal jalol;
 künzil tuli kündusennoks,
 kombuil kombi pordhaižile.
 325 Pälagehe pakui merhe,
 kázil aldho kändalzihe:
 muga ozutihe meres,
 sinižiš sen süviš lainhiš.
 Sigā venui viž vot pit'kād,
 330 a voib olda, kuz'-ki vodut,

seičeme vai kahesa-ki.
 Sid' jo seižutihe lopuks
 nemele nimetomale,
 putomale tahoižele.
 335 Kombuil kingitihe maha,
 kázivarzil kändalzihe
 kacuhtamha kudmavauktašt,
 nägištamha päivāšt pakušt,
 tundištamha Tähtazkauhad,
 340 taivaztāhthid tedištamha.
 Se ol' Vānāmōižen sündund,
 rohktan runoilijan rodind
 kandjoihudes kābedaspäi,
 Il'matares, taivhan tütres.

Toine runo

Väinämöinen läksi kuivale male i oigenzi Sampsa Pellervoizen ištutamha puid (rivid 1-42). Ei kazvand vaiše dubpu. Konz sidä ištutadihe toižen kerdan, se kazvoi, leviti oksad kaiken man päle pimitaden kudmašt i päiväšt (rivid 43-110). Penikaine mez' läksi merespäi i sordi dubpun. Udes kuštaškanzi kudmaine i paštaškanzi päiväine (rivid 111-224). Lindud pajataškanziba išttes puiden oksil, mas kazvaškanzi heinid, änikoid i marjoid. Vaiše ei olend völ ozran taimnid (rivid 225-236). Väinämöinen löuzi merirandan letkes äjak-se ozran sement. Hän čapoi kasken, no jäti kazmaha ühten koivuižen linduile lebusijaks (rivid 237-264). Sur' habuk kittes neciš iški lämöinkibinan, miše Väinämöinen voži poltta kasken puid (rivid 265-286). Väinämöinen semenzi ozrad, loiči, miše ma andaiži taimnid i oli kaiken aigan vägevan (rivid 287-378).

Libui Väinämöinen vägev
kanghaižele kahtel jaugal.
Oli sarel nimetomal,
putomal hän seižui sijal.
5 Mäni muga äjan vozid,
sirdelihe elo edemb,
sarel necil sanatomal,
putomal sil sijal pal'hal.
Märičeb hän melid ičez,

10 meletab i sekoib seištes:
kenak poudho semnid paneb,
semnid kenak maha sordab?
Pellervoinen, poig se poudon,
Sampsa, priha pičukaine,
15 nakken maha semnid sordab,
nakken semendab niid čomin.
Sampsa semenzi sid' tarkas,
semenzi hän soid i poudoid,

semenz' avoinuzid sijoid,
 20 kivitahoid semenz' kaikjal.
 Mägid semenz' pedaižoimikš,
 korktoid tahoid kuzil semenz',
 kuivid kanghid – kanabrištol,
 notkoil semenz' norid vezoid.
 25 Tazomaile koivuid ištut',
 lepid – kuivembile maile,
 tomid semenz' alangištto,
 raidoid – maile torhembile,
 pihlõile maid pühid valič,
 30 pajun tähte – rohlad tahod,
 kadagile – kovad lõuzi,
 dubpuid ištut' jogen randoil.
 Kazmaha pud zavodiba,
 libumaha nored vezad.
 35 Kuzen käbuiš – semned küpsad,
 pedailadvad levitihe.
 Kazvoi koivik tazos sijas,
 lepid libui rohlas tahos,
 tomid notkoiš täuden oli,
 40 kadagpenshid – sel'gil kazvoi.
 Kadagplodud – čomad kaikjal,
 tomičašt-ki kazvoi täuden.
 Vanh i melev Väinämöinen
 kävel' sidä kacelmaha,
 45 Sampsan ištutesid nenid,
 Pellervoižen semendusid.
 Nägišti hän: pud jo sured,
 nored vezad nouziba jo,
 vaiše dubpu – kazvamata,
 50 Jumalan pu – jurdumata.
 Kacui, jäti kazmaha sen,
 idumaha ičez valdal,
 varasti völ öd hän koume,
 sen-žo verdan päiväd varast'.
 55 Kävui möst hän kacelmaha,
 nedal' pästtes püzui udes:
 dubpu möst om kazvamata,
 Jumalan pu – jurdumata.
 Nägišti hän nel'l' sid' neidišt,
 60 viž-ki neidišt vezirandal –

nitiba ned heinäd rindal,
 kastekorzyd kasarziba
 sumegižel merirandal,
 kus pen' sarut sires oli.
 65 Haravoičiba hõ nittud,
 paniba kaik lainhuzile.
 Äkkid merespäi tul' Turžaz,
 lainehišpäi mez' sid' libui.
 Liči lämoihe hän heinän,
 70 kesked lämoid heinüt leihaht',
 hilil hotkas palaškanzi,
 tuhaht', tuhkaks paloi läbi.
 Tuhkad näpine jäi vaiše,
 kuinut kogonaze jändust.
 75 Armastusen lanksi lehtut,
 tuhkha jurdui dubpun semnut,
 täspäi kazvoi čoma taimen,
 viherdaškanz' vihand veza;
 libui maspäi manzikaižen,
 80 se kaks' šorpaižen mas kazvoi.
 Oigenzi se oiktas oksid,
 leviteli lehtid lujas.
 Ladvan libut' taivahaze,
 lehtid leviti se kaikjal.
 85 Pil'vile ei andand sirttas,
 pil'viden ted pimit' ani,
 kuti katusel peit' päivoin,
 saupsi kudmoin kušatesen.
 Siloi melev Väinämöinen
 90 meletaškanz', melid märič:
 kenak čapaiž necen duban,
 pun sen sanktan sordaiž pigemb?
 Paha pimeduses olda,
 jüged vedes kaloile-ki
 95 päivoin pašmata sid' olda,
 kudmavauktad nähmata-ki.
 Mugošt vahvad mest ei ole,
 vägevad ed lõuda ningošt,
 voiči ken sen dubpun čapta,
 100 sadaladvaižen voič sorta.
 Sid' jo melev Väinämöinen
 iče sanui nene sanad:

”Minun mamoi, kandjoihudem,
il’man izo tütär sinä!
105 Oigenda-ške veziväged,
vedes vägevid om äjan –
kenak voiži dubpun čapta,
pahan pun sen sorta voiži,
päivoi ei voi ani pašta,
110 kudmoile ei anda kuštta!”
Nouzi vägev mez’ sid’ lainhiš,
lujas vägesine libui,
suren olend ei hän lujas,
vaiše penen-ki ei olend:
115 mehen peiglon pitte oli,
vaiše naižen vaksan korkte.
Šapkas vaskesižes oli,
kengäd vaskesižed jaugoiš,
kindhad vaskesižed kädes,
120 vaskesižed znamad kindhiš,
võdamal om vaskne vöhut,
vaskne kirvez-ki vön taga:
varz’ ol’ mehen peiglon pitte,
künden sankte oli tera.
125 Vanh i melev Väinämöinen
meletaškanz’, melid pidi:
mez’ se mužikale koskub,
nägol kuti vahv om ani,
püštitud peiglon hän om pitte,
130 härgan kabjan om hän kortte.
Virkoil siloi nene vaihed,
iče sanui sanad nene:
”Kenak oled sinä, raukač,
kuspäi, mugoi mez’ruk, oled?
135 Vaiše vähän surmad paremb,
kollijad-ki vähän čomemb?”
Sanui pikuine se mez’ruk,
lainhišpäi se raukač sanui:
”Minä vezimehiš olen,
140 vägevišpäi olijoišpäi.
Tulin dubpun sordmaha täs,
ladin čapmaha sen čoman.”
Vanh i melev Väinämöinen
iče nene sanad sanui:

145 ”Ed sä necen tähte tehtud,
lat’t’ud toižen tähte sinä,
a ei necen suren dubpun,
ed voi sangeričun čapta.”
Vaiše Väino sanui necen,
150 kacuhti vól kerdan hänhe:
nägeb – mez’ om vajehtanus,
vajehtanus, uzištanus!
Madme jaugoil topoteli,
pä-ki oli taivhazesai,
155 rippui bard-ki kombuilesai,
tukad kandoihesai ani,
sülen levette – sil’ mkeskust,
levedamb sül’t särüz om sid’,
pol’tošť kombun kändmižes om,
160 vödamas – kaht sül’t-ki enamb.
Hijodab hän kirvest hüvin,
kirvezterad tahktab tarkas,
seradab hän kudel seral,
seičemendel seral – pälpäi.
165 Haškab haškuil levedali,
kebnaš kävuda hän mahtab,
štanad tullei šlöpõtaba,
ahav leihuti niid lujas.
Tegi haškun, hüppäht’ kuti
170 henoizele letkudele,
tegi toižen – jaugan pani
maksankarvaižele male,
tegi koumanden-ki haškun –
lämoisižhe dubha lähen’.
175 Iški pud hän kirvhel vahvas,
teraval hän teral brängaht’,
iški kerdan, iški toižen,
tahtoi koumanden-ki iškta,
kirvhespäi sid’ lämoi leihaht’,
180 lämoinkeled jures oma.
Iškendoišpäi kaigub dubpu,
koverzihe koveričuks.
A jo kerdas koumandespäi
vägev dubpu maha lanksi,
185 alhaks roimaht’ hagon kartte,
sadaladvaine pu šlibaht’.

Tüvel lanksi päinouzmpolhe,
 päilaskmpolhe ladvan oigenz',
 suvehapäi ladvan südäiž,
 190 oksad – pohjoižehe polhe.
 I ken sišpäi oksan oti,
 oti igähižen ozan,
 a ken ladvan sišpäi katkoi,
 noidusižid sai se tedoid,
 195 kenak lehtesuden leiksi,
 armastusen igäks anast'.
 Lastoid lanksi äjan ani,
 šlibahtiba meren pindha,
 sel'ktaizehe meren sel'gha,
 200 avaroile aldoižile.
 Tututeli lastoid tullei,
 meren lainhed läikičiba,
 venehil niid vedäteli,
 laivan lainhil pöruteli,
 205 kandoi tullei Pohjoižehe.
 Pohjan neičukaine norut
 huhtoi sobid, vedes läikič,
 pezi lujas puhtahašti
 levitaden vezikivel
 210 pit'kän nemen ani nökas.
 Nägišti hän lastoid lainhiš,
 kerazi kaik kašližehe,
 kašliš kodihe niid kandoi,
 pit'käd päreged pan' tanhal,
 215 miše noid niiš tegiž nolid,
 teravid hän sädiž teramb.
 A ku plakaht' pu se paha,
 maha langez' dubpu lozgom,
 päivoi paštaškanzi sid'-žo,
 220 kudmaine-ki kuštaškanzi,
 pil'ved joksiba pit'k taivast,
 vezibembel' veslas paloi
 ani necen nemen tahos,
 sumegižes sijas neciš.
 225 Kazvmuz kazvaškanzi rigol,
 mecad taimnid taciba jo,
 lehtid kazvoi, heinid libui,
 lindun pajoid kuluškanzi,

pihl'lind ladvoiš pajoid vedi,
 230 kägi – komedamba kaikid.
 Kazvaškanzi marjoid maha,
 änikoid-ki äjan libui,
 heinid erazvuiččid hüvid,
 kaikenlaižid kaiktä kazvoi.
 235 Vaiše ozr om libumata,
 kalliž toug om kazvamata.
 Sekoib Väinämöinen vahvas,
 astub märitaden melid
 aldoikahan meren randal,
 240 veziröunadme hän haškab.
 Jüväd kuz' hän löuzi lähen,
 seičemenden läznas libut'
 necil tazol merirandal,
 letkesižes sijas löuzi,
 245 pani šaughu – por'moin nahkas,
 kezaoravaižen jaugas.
 Läksi mad hän semendamha,
 semnid taciškanzi sid'-žo
 Kalevan hän kaivon sirhe,
 250 Osmon poudonnokse ani.
 Änüt tijaižen täs kului:
 "Ei ved' Osmon ozr-se nouzend,
 Kalevan-ki kagr ei kazvand,
 mad ku rohlaks sä ed tegend,
 255 puhtastamata mad jätid,
 poltmata kaik pud-ki lämoiš."
 Vanh i melev Väinämöinen
 kirvhen teravamban valič,
 kirvhel kasken čapoī čoman,
 260 sordi pud kaik ani sured.
 Leikten leiksi pud kaik sanktad,
 ühten vaiše koivun jäti,
 linduile jät' lebusijaks,
 kägele jät' kukkundtahoks.
 265 Tuli taivhan habuk tänna
 letes poikpoli se il'mad.
 Kacmaha se tuli sidä:
 "Mikš sid' koivut jättud seižub,
 čoma kazvab čapmata se,
 270 sordmata se nojel noikub?"

Sanui vastha Väinämöinen:
 ”Sikš se koivut tänna jättud:
 linduile se – lebusija,
 habukoile – ištundtaho”.
 275 Sanui habuk, taivhan lindut:
 ”Oled tehnu ani hüvin,
 koivun jätid kazvamaha,
 nojelan sen noikumaha:
 linduile se – lebusija,
 280 minei – ištundtaho izo.”
 Lämoid iški taivhan habuk,
 kibinoid-ki lendi ajan.
 Pohjoižtullei kasken polti,
 päivnouzmdöl sid’ döldaškanzi,
 285 polti pud kaik, muruikš tegi,
 kärauzi niid kaiked tuhkaks.
 Sid’ jo melev Väinämöinen
 eci kisas kuz’ jo jüväd,
 seičeme niid löuzi sigä,
 290 šaugus – por’ moin nahkas tehtud,
 kezaoravaižen jaugas,
 nädasižes nahkas sätud.
 Läksi mad hän semendamha,
 sordmaha män’ semnid maha.
 295 Iče virkoi vaihid nenid:
 ”Semendan mä, semnid tacin,
 läbi sormiš Sündul tehtud,
 Kaikenvaldasižen käzil
 vaumištadud maha valan,
 300 vägestadud poudho panen.
 Sula sinä poudon emäg,
 man sä čomakulu mamoi!
 Käske turbhile-ki rata,
 mad-ki vägevambaks tehta!
 305 Ma om muga-ki sid’ vägev,
 liinman väged igäks täudub,
 londusen ku tütrede armhad
 armahtaden ližadaba.
 Magadamaspäi, ma, nouze,
 310 kalliž normut, nukkumaspäi,
 tege korzud korktoikš lujas,

kazvata sä varded vahvad!
 Tuhin tacližiba vezoid,
 sadoin saiži tähkid nähta
 315 minun nenil poudoil čomil
 paukaks minun suriš holiš!
 Sünduižem sur’, Ülijumal,
 taivhan tatam meiden sula,
 pidäi valdas pil’vid vahvas,
 320 niiden käskii kaikenmahtai!
 Kerada sä kerag taivhas,
 tege suim sä sel’ged sigä!
 Päivoinnouzmaspäi to pil’ved,
 toižed – vastkarižes poles,
 325 päivoinlaskman polespäi-ki,
 suvespäi-ki tulgha tänna!
 Vihmoid vihmuiž meile enamb,
 meden tippuid meile toiži
 vihandoile vezaižile,
 330 pakuižile poudoižile!”
 Nece il’man Ülijumal,
 taivhan tatoi kaikenmahtai,
 keragan hän keraz’ pil’viš,
 suiman sigä tegi suren.
 335 Libut’ pil’ven päivnouzmpoles,
 poles vastkarižespäi-ki,
 päivännouzmaližes poles,
 suvespäi-ki toi hän pil’vid,
 ühtes bokin ühtenzoiti,
 340 kingiti niid ani kinktas.
 Taivhaspäi sid’ tuli vihmoid,
 pil’višpäi täs tippui met-ki
 vihandoile vezaižile,
 pakuižile poudoižile.
 345 Nügüd’ taimnut maspäi nägui,
 hobedaine korzut kazvoi
 pehmadas mahudespäi neciš,
 kudambad täs Väino kündi.
 Päivän kal’t vai kahten päivän,
 350 vai om männu koume öd jo,
 a, voib olda, – enamb aigad,
 vanh i melev Väinämöinen
 kävui sigä kacmaha jo,

ičez semendusid izoid,
355 tarkištamha radoid rahkhid:
ozr om kaznu melen mödhe,
tähhid kudhe polhe taci,
joga korzul – koume sol'med.
Vanh i melev Väinämöinen
360 tarkas kacui, tarkišteli.
Tänna tuli kevāz'kāgi,
nägišt' – kazvab vihand koivut:
"Mikš om jättud se sid' tänna,
põudol čapmata se seižub?"
365 Sanui melev Väinämöinen:
"Sikš se vihand koivut seižub,

čapmata om tänna jättud:
nece sinei – kukkundsija.
Kukku, kukku, kāgoihut, sä,
370 heläida-ške, hobed rindut,
kuldoi rindut, kukurda-ške,
pajata-ške, tinarindut!
Ehtoil kukku, homendesil,
kerdan kesked päivād sanu,
375 miše mir om meiden čoma,
kal'hed meiden mecad nene,
bohatad ned randad armhad,
plodukahad mad-ki minun!"

Koumanz' runo

Väinämöinen kajiči tedoid i tegihe tetabaks kaikjal (rivid 1-20). Joukahainen läksi matkaha vägestamha händast tedoiš, no ei vägestand i tahtoškanzi torata suril veičil. Väinämöinen käreganzi i ajoi händast puhegil süvähä soho (rivid 21-330). Joukahainen põl'gästui i jäl'ghe äjid toivotusid tariči Väinämöižele akaks ičeze sizaren. Väinämöinen hüviš meliš sai händast sospäi (rivid 331-476). Joukahainen pahiduden läksi kodihe i starinoiči mamoiile, mitte ozatomuz' tuli hänelle neciš matkas (rivid 477-524). Mamoi ani ihasui tedištades siš, miše Väinämöinen linneb hänen vävun. Vaiše tütär ei ihasund neche i voikaškanzi lujas (rivid 525-580).

Vanh i melev Väinämöinen
 eli mänetaden igäd
 Väinolan niil čomil sijoil,
 Kalevalan kanabrkanghil
 5 starinoiten ičez sarnoid,
 pajataden ičez pajoid.
 Päiväd pit'käd pajati hän,
 õd-ki saneli hän sarnoid
 enččiš edahaižiš aigoiš,
 10 toi hän tedoid norištole.
 Niid ei tekoi nored mehed
 meiden vajehtajas mirus,
 vanhad kajičeba tedoid

südäimehe pandes süväs.
 15 Edahali sanad saihe,
 vestid levitihe ümbri
 Väinämöižen pajatandas,
 hänen čomas pajomahtos.
 Suvehesai vestid saihe,
 20 Pohjolas-ki pörui tedoid.
 Eli-oli Joukahainen,
 laihač lapin rahvhan priha.
 Kävui kerdan kül'hä rindal,
 sai hän sigä tühjid sanoid,
 25 miše toižid pajoid löudub,
 parembid, mi hänen pajod.

ISBN 978-952-7277-22-5